

SCHOOL 2Care

Hard op het gedrag
zacht op de persoon

De geheime regels van het goede pad

Wat heeft SchoolzCare jou opgeleverd?

Geduld. Leren plannen. Leren omgaan met mensen. Communiceren. Niet direct op een aanvallende manier praten. Qua school ook, met de vakken die ik niet meer goed deed. Het is gewoon om je bij te spijkeren. Of ze moeten je heel veel bijspijkeren met schoolwerk, of ze moeten je heel veel bijspijkeren met je eigen gedrag. En wanneer dat weer in orde is, mag je weer gaan. Dit is eigenlijk ook een laatste halte voor een persoon die hier komt. Want als het hier niet lukt ga je naar een jeugdinstelling. (...)

Ik vertrouw drie personen op deze school heel erg. Als ik een probleem had en we gingen praten, dan begrepen ze me ook. Ze zeiden wel gewoon straight alles tegen me, daar hou ik ook van. Als iemand straight is.

Maar ik heb gewoon wel altijd in mijn hoofd van... ik leef met een paar regeltjes en die hou ik voor mezelf. Dat zijn mijn geheime regeltjes die ik in mijn hoofd hou zodat ik nooit het goede pad kwijt raak. Want dat heb ik wel bijna gehad. Toen ik al heel jong was. (leerling, jongen, 17 jaar)

Hard op het gedrag zacht op de persoon

Portet van School2 Care

Met veel dank aan het team van School2Care en de geïnterviewde leerlingen

Toekomst

Wat wil jij worden?

Ik wil in een jeugdgevangenis gaan werken.

Echt waar? Wat wil je daar gaan doen?

Hulp verlenen. Ik wil kinderen gaan helpen, gesprekken met ze voeren ...

Wat gaan die kinderen van jou leren?

Hoe ze beter met volwassenen kunnen praten, en hoe ze hun gedrag kunnen verbeteren.

En hoe zit het met de coaches hier? Kun je daar ook goed mee praten?

Ja daar kan je ook heel goed mee praten. Ze kunnen ook echt heel erg streng zijn. Maar ze kunnen ook heel erg lief zijn.

Ik heb begrepen dat het hier nu veel strenger is dan in het begin. Heb jij dat ook gemerkt?

Ja echt wel. Ik vind dit veel fijner.

Waarom?

Omdat kinderen ook van hun fouten moeten leren. Als ze zich niet aan de regels houden en drie waarschuwingen gekregen hebben dan worden ze geschorst. Anders zouden ze helemaal niet naar de lessen gaan. Dan zouden ze echt niets doen. Dan zouden ze brutaal zijn. Nu worden ze er gewoon na drie waarschuwingen uit gestuurd en als ze zich nog steeds misdragen bij de achterwacht – dat is de klas waar je naar moet als je eruit wordt gestuurd – worden ze naar huis gestuurd. En dan krijg je de volgende dag een gesprek met je ouders erbij. Dan leren ze er wel van!

Heb jij dat ook vaak gehad?

Ja, dat heb ik heel vaak gehad.

En dat gesprek met je ouders erbij, hoe ging dat?

Dat ging wel goed. Toen werd ik weer een tijdje niet geschorst...

Hoe gaat zo'n gesprek? Wat bespreek je dan?

Je zit rond de tafel en je bespreekt wat er mis ging. En wat je de volgende keer niet zal doen.

En wat zei je moeder?

Die was wel teleurgesteld.

Kon ze je helpen?

Mijn moeder is te zwak voor dat.

(...)

Maar jij wil dus in een jeugdgevangenis gaan werken.

Ja en ik weet al wat ik ga doen. Na de vakantie ga ik mijn vmbo-t diploma halen, dan naar ROC mbo 4, zorg en welzijn. Ergens buiten Amsterdam. Want in Amsterdam, ik weet niet hoe ik het moet zeggen, daar zitten veel vrienden en vriendinnen van mij – dus ik ga liever ergens in Hoofddorp naar het ROC.

Dat je even helemaal in een andere wereld komt.

Ja en dat ik ook nieuwe mensen leer kennen en zo, die een betere invloed hebben op me.

Dus straks maak je best een grote stap! Gaat het lukken denk je?

(vastbesloten) Ja! Ik heb mijn rooster al. Mijn rooster ken ik uit mijn hoofd!

(leerling School2Care, meisje, 15 jaar)

Inhoud

Voorwoord Door Ben Leliefeld (Raad voor de Kinderbescherming)	7
Inleiding	8
Een nieuwe aanpak Fase van opbouw	15
Op alle fronten tegelijk De werkwijze kristalliseert zich uit	21
Een goede overgang Door naar een andere school	29
Realistisch met een dosis idealisme Terugblik op de ontwikkeling	35
Essentiële bestanddelen De werkwijze in 11 uitgangspunten	41
School2Care Team en stuurgroep	44

Voorwoord

Een klein jaar geleden ben ik op bezoek geweest bij School2Care en deze school heeft een heel sterke en goede indruk op me gemaakt. In de eerste plaats komt dat door de leerlingen. Het zijn kinderen die al zeer veel negatieve ervaringen achter de rug hebben, bij wie het op school én in de hulpverlening bij herhaling is vastgelopen. Bij het oplopen van die negatieve ervaringen zou de reactie er één van moedeloosheid kunnen worden, van opgeven en niet meer willen investeren. Bij de leerlingen zelf op de eerste plaats, bij de omgeving en bij instanties. Zo niet bij School2Care. Daar is veerkracht. Op basis hiervan biedt deze gemotiveerde organisatie als school een ingang om toch tot een bepalend keerpunt te komen in het bestaan van deze kinderen.

De manier waarop het team van School2Care volhardend is in de overtuiging dat deze kinderen leerbaar zijn, dat er nog zoveel te bereiken valt, is richtinggevend en bepalend voor deze jonge mensen om van waarde te kunnen zijn voor zichzelf en anderen.

School2Care ziet het kind als een geheel, een persoon met een eigen achtergrond, leef- en woonsituatie. Er is op diverse terreinen per kind werk aan de winkel, dat niet ophoudt met de lesuren. Het programma is erop ingericht om verschillende leefgebieden aan te pakken. De context waarin de school werkt is dan ook zeer complex. School2Care heeft niet alleen te maken met onderwijs, jeugdzorg, hulpverlening en justitie, maar ook met het gezin, de familie, het leven op straat, met alle verschillende sociale en culturele achtergronden die daarin zich laten gelden. Het bijzondere van School2care is dat zij met al deze partijen samenwerkt om per kind tot een fundamenteel betere kans op de toekomst te komen.

Ik zie als grote meerwaarde van School2Care dat zij onderwijs niet als het enige doel stelt en ook als middel gebruikt. School2Care is niet zomaar een school en zeker geen doorsnee school. Op deze school leren leerlingen niet alleen lezen, schrijven en rekenen. Ze leren er ook hoe zij hun dagelijks leven kunnen inrichten, hoe zij dat beter kunnen doen samen met anderen, hoe zij kunnen ontdekken wat goed voor henzelf is. Heel basale dingen die voor iedereen belangrijk zijn, voor deze kinderen in het bijzonder – en helemaal niet zo vanzelfsprekend. Met deze integrale visie is School2Care een leerschool voor het leven. De school daagt indringend de kinderen uit aan hun ontwikkeling te werken, biedt duidelijke kaders en grenzen, is creatief om ieder kind te bereiken en de vereiste bagage mee te geven om goed in het leven te kunnen staan. Nee, het is geen straf om op School2Care te zitten.

Ben Liefveld, regiodirecteur Raad voor de Kinderbescherming
(stadsregio Amsterdam)

Inleiding

School2Care is in het leven geroepen om jongeren (12 - 17 jaar) die niet of nauwelijks nog naar school gaan een nieuwe, laatste kans te bieden alsnog de draad op te pakken. Bijna altijd komen deze jongeren uit gezinnen waar de ouders de vaardigheden en het gezag missen om hen goed te kunnen begeleiden en bijsturen. Vaak gaat het om jongeren die veel op straat hangen en overlast veroorzaken, het criminele pad op (dreigen te) gaan en/of zich afwenden van de maatschappij. De meeste van deze jongeren kampen met een stevige gedragsproblematiek. School2Care biedt een unieke combinatie van onderwijs, (jeugd)zorg en begeleidde vrije tijdsbesteding van 8 uur 's ochtends tot 8 uur 's avonds met als kerndoel deze jongeren in staat te stellen een kwalificatie voor vervolgonderwijs of arbeidsmarkt te behalen – en hen daarmee een positief toekomstperspectief te bieden.

In oktober 2008 startten vier initiatiefnemers (Spirit, Altra, Esprit Scholen en het samenwerkingsverband Voortgezet Onderwijs) met de ontwikkeling van dit nieuwe concept. Na intensieve voorbereidingen opende School2Care op 1 maart 2011 daadwerkelijk haar deuren en begon met twee klassen. Sinds de zomer van 2011 draait School2Care op volle sterkte met drie klassen (maximaal 36 leerlingen) en twaalf coaches die zowel de rol van leerkracht als van hulpverlener hebben. De jongeren krijgen les van coaches en elke leerling heeft daarnaast zijn 'eigen' coach. Als de leerling uitstroomt blijft de eigen coach zo lang als nodig betrokken.

De jongeren volgen niet alleen onderwijs en maken hun huiswerk op School2Care, ze koken en eten ook op school, sporten er (waaronder de – op scholen niet altijd gebruikelijke – sporten als capoeira, boksen en aerobics) en krijgen workshops toneel en film. In hun vrije tijd op School2Care kunnen ze gamen, tv kijken, snookeren, tafeltennissen en dergelijke.

Vanuit DSP-groep heb ik samen met Bram van Dijk (en met medewerking van Nelleke Hilhorst) de zich ontwikkelende werkwijze van School2Care van nabij meegemaakt. De stuurgroep van School2Care – waarin de vier initiatiefnemers en de projectmanager van School2Care zijn vertegenwoordigd – gaf ons de opdracht om de ontwikkelingen vanuit een kritisch opbouwende en onafhankelijke invalshoek te volgen en evalueren en dit hebben we gedurende een periode van ruim anderhalf jaar gedaan. School2Care is een organisatie die wil (blijven) leren, in het volle bewustzijn dat je dat alleen kunt doen wanneer je toestaat dat anderen je met zekere regelmaat een spiegel voorhouden. Een spiegel die laat zien wat je goed doet, maar die ook de onzekerheden en leerpunten aan het licht brengt. Overigens waren wij als DSP-groep een van de velen die een spiegel boden. In de eerste plaats zijn het de leerlingen zelf en hun ouders die dit doen. School2Care vindt hun feedback van groot belang om alert te blijven op het eigen handelen.

Dit boekje is geschreven om de werkwijze van School2Care en de inzichten die werkendeweg zijn ontstaan van binnen uit de beschrijven en zo toegankelijk te maken voor een breder publiek van politici, bestuurders, beleidsadviseurs en professionals uit het onderwijs en de jeugdzorg. Het was uitdrukkelijk de bedoeling er een verhaal 'van vlees en bloed' van te maken, dat voelbaar maakt wat het werk van School2Care behelst. Daarom heb ik een mix gemaakt van beschrijving, beschouwing en interviewmateriaal.

Ik heb ervoor gekozen om School2Care te portretteren aan de hand van zijn ontwikkelingsgeschiedenis. Die gebruik ik als een rode draad om werkwijze, inhoudelijke thema's, dilemma's, ervaringen en inzichten met elkaar verbinden.

De tekst is gebaseerd op de vele, intensieve gesprekken die we voerden tijdens de diverse evaluatieronden met het management van School2Care (Marjan Koopman en Janet Schut), met het team van coaches en met andere bij School2Care betrokkenen, zoals een aantal gezinsvoogden, mentoren en zorgcoördinatoren van scholen (voortgezet onderwijs en mbo) en het onderwijsschakelloket (OSL). Speciaal voor dit boekje heb ik aanvullende gesprekken gehad met het management en een aantal coaches. Verder heb ik drie leerlingen van School2Care uitgebreid geïnterviewd. Fragmenten van al deze gesprekken zijn op losse wijze door het hele boek heen gegeven.

Verhalen vertellen

Het is me opgevallen het team van School2Care heel vaak het woord 'verhaal' gebruikt. 'Verhaal' duidt op zoiets als de gezamenlijke aanpak die School2Care ontwikkelt met een leerling, duidt op de 'casus', maar wil meer dan dat vertellen. Het betekent ook 'het achtergrondverhaal' dat informatie bevat over heel veel aspecten van de leerling: relaties en gebeurtenissen die grote impact hebben op zijn leven.

Het gebeurt bijna achteloos, hoe management en coaches praten over 'ouders meekrijgen in het verhaal' of 'dat meisje is zo'n verhaal'. Het valt me op omdat het volgens mij staat voor iets groters, iets algemeners. Het staat voor de menselijke benadering die het team van School2Care zo nadrukkelijk kiest, de keuze zich in de eerste plaats als mens te verhouden tot de leerlingen en hun gezinnen en zich niet te verschuilen achter de façade van de professional, de diagnose, de casus – terwijl zij natuurlijk allemaal professionals zijn, laat daar geen misverstanden over bestaan. 'Echt' zijn is daar ook mee verbonden. En echt betekent dan zeker ook eerlijk. De coaches van School2Care verzetten zich ertegen om in een maniertje te verstarren, vast te roesten in een methode. Dat werkt niet bij de doelgroep van School2Care, want daar prikken die jongeren heel snel doorheen – zo is mij verteld. Het gaat dus om mensen en om verhalen en het is me duidelijk geworden dat dit binnen School2Care een manier is om het werk met deze leerlingen met hun vaak heftige geschiedenissen levend te houden. Daarmee bedoel ik: menselijk en zo normaal mogelijk te houden, het niet te klinisch te maken, niet te objectmatig – een draai die professionals soms geven

om hun afstand te bewaren, geen vieze handen te maken misschien ook, of hun onzekerheid of onmacht te maskeren. De coaches van School2Care zetten zichzelf met heel hun hebben en houden in als mensen waaraan de leerlingen kunnen leren, waaraan zij nieuw gedrag kunnen oefenen.

“Natuurlijk word ik blij als het lukt met de kinderen hier bij School2Care, als ik zie dat het beter gaat. We zijn kleine druppels in het leven van andere mensen. Maar ik houd ook heel erg van verhalen, daar kan ik ontroerd van raken. Van verhalen uit boeken, maar nog veel meer van de verhalen van hier. Die zijn echt. Toen ik terug kwam van mijn vakantie, hebben ze hier eerst een uur lang verteld. Mooie verhalen, maar ook verhalen waarin het niet zo goed gaat. Het zijn allemaal vertellers hier!”, aldus de inhoudelijk manager van School2Care. Een deel van die verhalen hebben nu een plek gevonden in dit boek.

Karin Schaafsma (DSP-groep)
Amsterdam, augustus 2012

Herinneringen

Wat zijn de dingen die je je het beste kan herinneren van School2Care?

De vakantie programma's. Die zijn echt heel erg leuk hier op school. We maken veel uitstapjes, we gaan naar Walibi toe en naar attractiepark Zoetermeer. Morgen gaan we naar het Tiki bad. Soms gaan we ook carten of lasergamen of naar het strand. Het zijn wel leuke dingen die we doen.

En wat kun je je nog meer goed herinneren?

De lessen. Dat als ik me goed kan concentreren, dat ik dan in een keer echt heel veel werk doe.

En dat als ik me niet kan concentreren, ik anderen afleid. Dat moet ik ook afleren.

Merk je wanneer je anderen afleidt?

Dat merk ik niet, dat hoor ik!

En als je het een paar keer gehoord hebt, ga je het wel merken? Of hoe zit dat?

Ik merk het nog steeds niet. Maar ik heb nu ook medicatie gekregen.

Voor wat?

Je woede in je houden. Mijn woede aanvallen zijn wel erg.

En weet je hoe dat komt?

Dat weet ik wel, van waar het komt. Het komt van vroeger. Mijn oudste broer ging mijn moeder altijd mishandelen omdat hij naar buiten wou maar dat mocht niet van mijn moeder. Omdat er elke dag politie voor de deur stond, voor hem of voor mijn vader.

Er werd veel gevochten bij jullie thuis?

Ja.

En daar heb jij ook leren vechten?

Ja. (leerling School2Care, meisje, 15 jaar)

20	20	20	20	17
17	20	20	20	17
20.00	20.00	16.30	16.30	16.30
17.00	17.00	17.00	17.00	17.00
15.00	15.00	15.00	15.00	15.00
15.00	15.00	15.00	15.00	15.00
17.00	17.00	17.00	17.00	17.00
17.00	17.00	17.00	17.00	17.00
20.00	20.00	20.00	20.00	17.00
15	17	15	17	15
17	20.00	17	20.00	17.00
	17		17	
15.00	15.00	15.00	15.00	15.00
17.00	15.00	17.00	17.00	17.00
17	17	17	17	17
15	15	15	15	17

Fadoua

Fadoua Keuringen

Laat me maar met rust

Over de doelgroep – uit een interview met drie coaches van School2Care

Hoe zouden jullie de leerlingen van School2Care karakteriseren?

Bouke: Hoe stoer ze ook zijn, onze doelgroep is ontzettend zwak. Achter hun façade gaat een enorme bak aan problemen schuil. Problemen met de thuissituatie, op wat voor manier dan ook een gedragsprobleem, door alle mazen van de maatschappij heen gevallen. Ondanks dat er best hard gewerkt wordt in het onderwijs en de zorg, krijg je toch verhalen binnen waarvan je denkt: hoe is het in godsnaam mogelijk? Dat alles mis kan gaan. Soms al op heel jonge leeftijd. Dat er niemand is geweest die een keer aan de rem heeft getrokken. Drie verschillende basisscholen. Waar heb je dan je onderwijs vandaan gehaald? Vier keer verhuisd. Of al in drie verschillende jeugdinstellingen gezeten. Tel uit je winst! Dat zou niet moeten kunnen.

De leerlingen die we hier krijgen, dat is maar een kleine groep. Met de grootste groep gaat het wel okee. Het onderwijs is gemaakt voor de gemiddelde jongere, en de zorg is gemaakt voor de gemiddelde probleemjongere. En er is speciaal onderwijs, waar kinderen na een paar jaar hun diploma halen en verder gaan. Wij pakken de kinderen waar de maatschappij niet zo voor gemaakt is, denk ik. Op zich een kleine groep dus, maar als je ziet wat voor ellende en problemen daar zijn...

Richard: ... en wat voor problemen ze ook veroorzaken...en wat dat kost...

Bouke: Wij hebben de kinderen waar je als hulpverlener helemaal op stuk kunt lopen.

Waarom doe jij het?

Bouke: Omdat... kijk, de kans van slagen bij die groep, dat zij succesvol worden in de maatschappij, die kans is niet heel erg groot, daar moet je reëel over zijn. Alleen ik vind dat je altijd het maximale geprobeerd moet hebben voordat je zegt: dit lukt echt niet. En wij hebben kinderen gered van wie anderen dachten dat het echt niet zou lukken.

Aziz: Ik heb een heel ander voorbeeld. Een jongen die binnenkwam met een dossier van nog geen 10 millimeter dik. Het leek heel simpel, maar dat was het helemaal niet. Die jongen had een akkefietje gehad op school, een vechtpartij met een jongen. Maar het was geen agressieve jongen. Verder wat verzuim. En hij zat bij bureau Halt voor het stelen van een blikje – en klein jaar later wordt hij achter het stuur van een auto aangetroffen zonder rijbewijs als 15 jarige. In de tussentijd is er dus heel veel gebeurd met hem, thuis en buiten. Ik denk dat hij al langer met de verkeerde jongens omging, maar in het begin viel dat niet op. Dat is pas later naar boven gekomen. Ik heb zoveel met hem meegemaakt. Hier op school is het wel te doen met hem, maar als hij eenmaal buiten op straat is ...

Richard: ... ja, dat is altijd zo kwetsbaar. Je kunt het hier op school heel goed doen, maar buiten de poort hebben we geen grip meer. Het is ook niet gemakkelijk, die groepsdruk.

Wat kun je eigenlijk doen in zo'n geval?

Aziz: Dat is ontzettend lastig. Ik heb voor die jongen van alles geprobeerd, ik heb een sportclub voor hem geregeld, we waren samen op zoek naar een baantje... maar uiteindelijk wil hij gewoon niet.

Hij durft het niet om uit die groep op straat te stappen, die is veilig voor hem. Dan is zo'n jongen niet sterk genoeg om te zeggen: ik ga mijn eigen weg en jullie bekijken het maar.

De straatcultuur heeft veel impact.

Aziz: Ja, dat is heel pittig. De manier van leven, de manier van denken, de manier van doen. De normen en waarden. Kijk, over het algemeen zijn het geen slechte jongens en meisjes, maar hun omgeving is slecht. Daardoor worden ze harder in hun manier van denken en doen. Ze nemen de normen en waarden van de straat over. Op straat geldt het recht van de sterkste, is er weinig respect, weinig vertrouwen. Geen rekening houden met anderen, met andermans gevoelens.

Ook niet echt bezig zijn met je eigen gevoelens, denk ik?

Aziz: Nee, helemaal niet. Dat druk je zoveel mogelijk weg. Dat wil je niet laten zien, want dan word je als zwak gezien. En als je zwak bent, word je snel slachtoffer op straat. Dus krijg je een harnas.

Je gaat je anders gedragen dan je eigenlijk bent. Je speelt gewoon een rol.

En hier moeten jullie dat harnas eraf halen?

Bouke: Nou nee, je moet wel realistisch zijn. Op het moment dat je huilend uit school weggaat, kan het gebeuren dat de volgende dag, als je met je telefoon naar school loopt, ineens iemand naar je toe komt en zegt: geef jij die telefoon maar ff aan mij. Jij bent zo'n mietje, jij jankt om alles. Dat gaat echt heel ver, kinderen worden gewoon achtervolgd. Dan staan oudere jongens van 18, 19 jaar hen op te wachten. Er wordt gewoon gejaagd op straat. Keihard. Dat is heel heftig voor die kinderen. Moet je voorstellen hoe vermoeiend dat is, als je over straat loopt, dat je altijd over je schouder moet kijken, dat je altijd scherp moet zijn. En wij denken altijd dat die jongens op straat problematisch zijn, maar voor elke jongen op straat zitten er vijf thuis, de hele dag achter de televisie, doodsbang om naar buiten te gaan. Ik denk dat dat net zo'n groot probleem is. Kinderen die zich afsluiten, niet meer gaan voetballen of... als je niet groot en sterk bent en je hebt geen broers of neven of een groep vrienden waar je bij hoort, dan heb je het echt zwaar.

Aziz: Heel veel van die jongeren denken: dit is het. Meer dan dit is er niet. Dit is mijn leven, dit is hoe ik me mag gaan gedragen de rest van mijn leven. Terwijl er zoveel andere mogelijkheden zijn. Als we dat duidelijk aan hen kunnen maken... dan kunnen ze iets meer in de goede richting komen.

Hoe kan je ze sterk maken zonder dat ze dat harnas nog nodig hebben?

Bouke: In ieder geval door ze te laten zien dat ze zich eigenlijk anders voordoen dan ze zijn. Op het moment dat ze dat zien, kunnen ze er al een beetje meer mee leren spelen. Dus dat harnas is op straat misschien wel noodzakelijk, maar als je zo tegenover de directeur van je school doet in een herstelgesprek, zul er eruit klappen. Daar zul je je aan andere regels moeten houden ...

Richard: ... en even je vizier laten zakken...

Bouke: ... en normaal omgaan met gezag en autoriteit ...

En misschien ook met warme belangstelling?

Bouke: Ja, dan is vaak meteen van waaah, wat moet je van me! Dat hebben ze heel sterk. Laat me met rust! Dat hoor je heel vaak. Laat me maar met rust...

Aziz: ... want ik heb geen problemen!

Een nieuwe aanpak

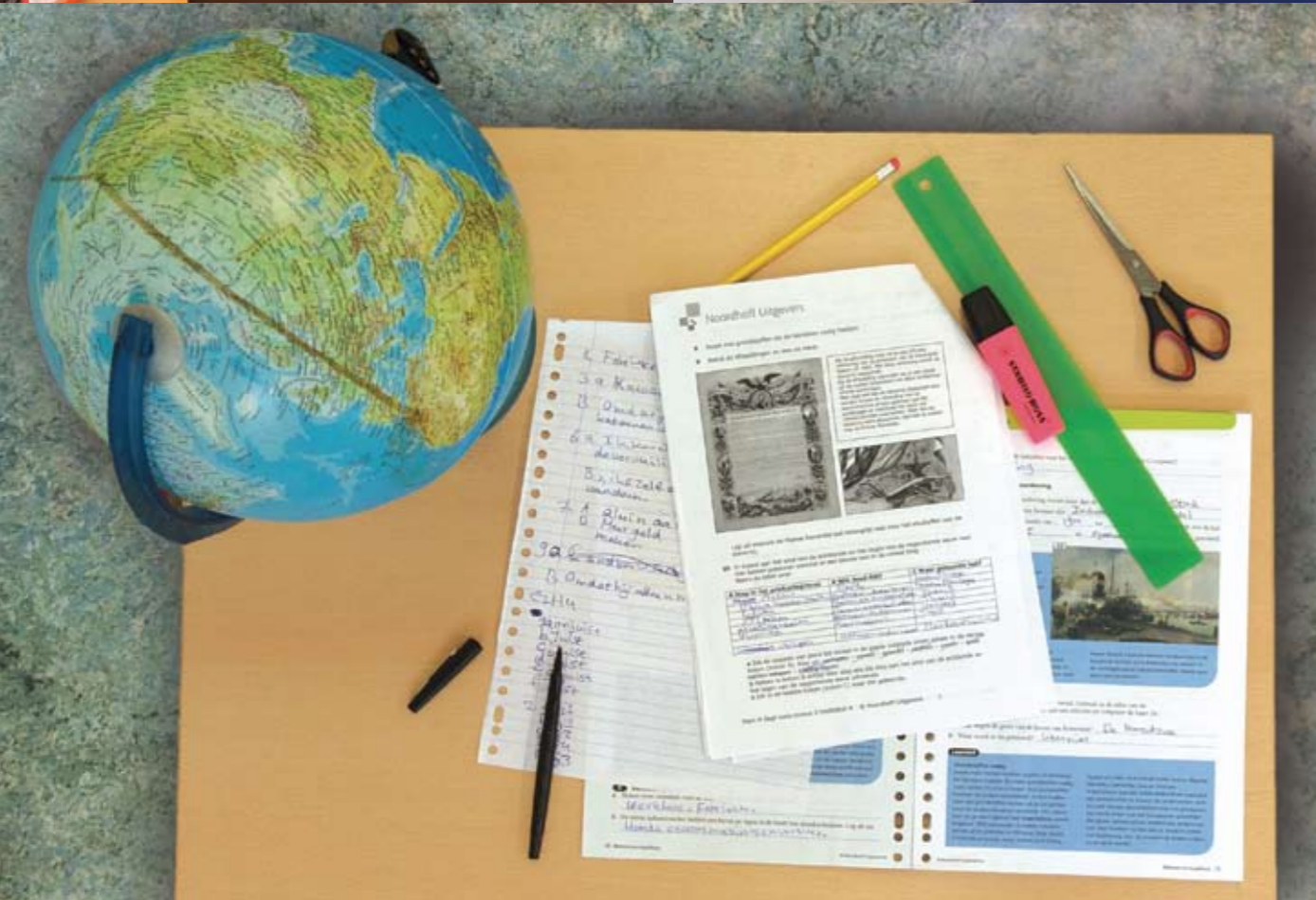
De eerste plannen voor School2Care dateren van 2007 toen de gemeente Amsterdam bestuurders van diverse jeugdzorgorganisaties uitnodigde voor een strategisch overleg over jeugdoverlast en multiprobleemgezinnen. Inzet van het overleg was om tot een gezamenlijke aanpak te komen. Hier besprak men onder anderen het voorstel van stadsdeelvoorzitter (van destijds Slotervaart) Achmed Marcouch om een internaat te starten. Maar ook toen al lieten diverse onderzoeken zien dat een internaat, waar jongeren full time zitten en dus uit hun gezin en sociale context worden gehaald, in veel situaties niet effectief is en meer schade doet dan winst boekt – met als één van de belangrijkste constatering dat wat de jongeren in het internaat leren, bij terugkeer in de maatschappij moeilijk vast te houden is. Besloten werd plannen voor een school van 8 tot 8 uit te werken met een intensief programma waarin een combinatie wordt geboden van onderwijs en zorg.

Vier initiatiefnemers werkten het idee uit tot een projectplan voor School2Care en vervolgens – na de toezegging van de gemeente Amsterdam en het (voormalige) Ministerie voor Jeugd en Gezin dat zij dit initiatief financieel zouden ondersteunen – tot een uitvoeringsprogramma. Het uitvoeringsprogramma opende met de statement dat School2Care een werkelijk vernieuwende aanpak wil bieden:

“Er is in Amsterdam een grote groep jongeren voor wie het bestaande onderwijs, leerplicht en jeugdzorg te weinig effect sorteren (...). Er is de afgelopen jaren veel gesproken over deze doelgroep. Oude ideeën werden hierbij genoemd, zoals opvoedkampen, strenger straffen, de ouders verantwoordelijk maken, meer zorg in het onderwijs etc. Wij, bestuurders van Esprit, het samenwerkingsverband VO, Altra en Spirit hebben gezocht naar een aanpak waarbij wij op een vernieuwende manier onze krachten bundelen. Bij de veelvoudige problematiek van deze jongeren hoort ook een meervoudige en vernieuwde aanpak (...). De vraag van de jongeren hebben we centraal gesteld: de jongere moet weer zin krijgen in zijn toekomst!”

Opbouw

School2Care opende in maart 2011 haar deuren en het team ging met enthousiasme en grote inzet aan de slag. Vanaf dat moment maakte School2Care een snelle ontwikkeling door - vooral de diepgaande integratie van onderwijs en zorg is compleet nieuw. De uitgangspunten voor de werkwijze waren natuurlijk vooraf benoemd, evenals het type interventies en methodieken waar School2Care zich van wilde gaan bedienen. Maar dit alles moest zich in de dagelijkse praktijk en in contact met de jongeren bewijzen, uitzuiveren en concretiseren. Verder was het nodig om goed wegwijs te worden in de wereld van het onderwijs, contact te leggen met de verschillende scholen (zowel waar de leerlingen vandaan kwamen als de scholen waar zij naar toe zouden kunnen gaan) en vertrouwd te raken met de verschillende onderwijsniveaus, de verschillende leermethoden, leerlijnen, zorgcoördinatoren, instroom-

mogelijkheden (en momenten) op het mbo, etcetera. Ook moest het team opgebouwd worden, getraind worden en op elkaar ingespeeld raken om deze niet gemakkelijke doelgroep – want dat is het, dat wist men van tevoren – op een positieve, menselijke en ook stevige manier tegemoet te treden. Want School2Care wil vóór alles een positief spoor inzetten met de leerlingen. De basisboodschap die School2Care aan alle leerlingen wil geven is: je bent belangrijk, je doet ertoe.

Onrust en incidenten

De eerste tijd – eigenlijk tot aan de zomer van 2011 – is turbulent en enerverend. Een pittige tijd voor het team dat lesgeven in de klas, het individueel begeleiden van de leerlingen, het samenwerken met de ouders, het samenwerken als team en nog veel andere zaken moet combineren. Het valt de meeste coaches zwaar om met de doelgroep te werken en voortdurend te moeten dealen met negatief en grensoverschrijdend gedrag. “Normaal heb je hooguit één of twee gasten in de klas met extreem negatief gedrag en dan corrigeert de rest dat. Hier heb je veel meer,” aldus een van de coaches uit die periode. Een andere coach zei: “Het probleem is dat negatief gedrag negatief gedrag versterkt. Het kwadrateert zich.” Binnen het team bestaat verschil van inzicht over de waarde en werking van straffen en sancties. Eén van de coaches verwoordt de noodzaak ervan aldus: “Als je grensoverschrijdend gedrag niet bestraft, daar geen sancties op stelt, geef je impliciet te kennen dat je het tolereert.”

Anderen brengen daartegenin dat straffen juist bij deze doelgroep alleen maar meer van hetzelfde is en zelfs averechts werkt: “Sancties hebben ze al zoveel gehad, daar zijn ze immuun voor geworden. Elke sanctie zuigen ze in, elke sanctie voedt hun negativiteit.”

Er is in die tijd regelmatig sprake van incidenten. Dat deze incidenten voor enkele leerlingen hebben geleid tot een schorsing, ervaart een deel van het team als falen.

Hard op het gedrag, zacht op de persoon

De winst van dit alles is dat het iets helder maakt op basis waarvan School2Care een nieuwe stap in zijn ontwikkeling kan zetten. Het geeft het team (coaches en management) de overtuiging dat de positieve benadering die School2Care zo voorstaat, gepaard moet gaan aan een voortdurende en strenge, strikte begrenzing van ongewenst gedrag. Er ontstaan gaandeweg meer inzicht en ervaring in hoe zij – als team, op één lijn - de balans moeten leggen tussen hard en ‘zacht’, soepel en strak, vertrouwen geven en straffen, motiveren en begrenzen. Een aantal belangrijke elementen zijn daarin: een voor ieder helder en eenduidig systeem van regels, van waarschuwingen en sancties in gradaties, die strak gehanteerd worden en – heel belangrijk – waar de mogelijkheid geboden wordt om het weer goed te maken. De coach voert in dat geval, meestal samen met de inhoudelijk manager van School2Care, herstelgesprekken met de leerlingen, waarbij ook de ouders en de gezinsvoogd of jeugdreclasserder aanwezig zijn. De herstelgesprekken worden expliciet benut als leermoment en bieden

altijd de mogelijkheid om weer met een schone lei te beginnen.

Kern van het evenwicht dat School2Care zoekt tussen ‘hard’ en ‘zacht’ is: zacht zijn op de persoon, hard zijn op het gedrag – waarbij het team persoon en gedrag steeds goed van elkaar moet blijven onderscheiden.

“Jij bent okee, als mens ben je okee, je gedrag niet. Dat willen we hier echt uitstralen en dat menen we ook echt. De coaches hier zeggen: als mens zie ik je worsteling, maar dit gedrag tolereer ik op geen enkele manier. Dat je slecht geslapen hebt, dat je ruzie met je moeder had, dat is allemaal geen excuus. Dus als iemand hier een fikse aanvaring heeft gehad, is weggestuurd en dan moet terugkomen, soms een halve dag later, soms een dag later, dan is het altijd: wat fijn dat je er bent. En daarna gaan we het hebben over waarom je ook alweer was weggestuurd,” zegt de inhoudelijk manager. Eén van de coaches verwoordt de grens van deze benadering zo: “We hebben een lange adem, we schrijven echt niemand af. Als je hier hebt lopen schelden tegen een leraar, dan krijg je een herstelgesprek. En dat is heftig, dat gaat er echt hard aan toe. Maar als je laat zien dat je terug wilt, krijg je daarna wel gewoon weer een hand. Altijd. Behalve – en daar zijn we heel duidelijk in – als je heel ernstig bedreigt of iemand in elkaar slaat. Dan is het gedaan, dan word je geschorst.” Overigens laat School2Care de leerling dan niet meteen los, maar blijft meedenken over en meewerken aan een volgende stap voor de betreffende leerling.

Samenwerken met ‘de harde hand’

Meer en meer wordt het team zich ervan bewust hoe belangrijk ook de begrenzende rol van de gezinsvoogd of jeugdreclasserder is. Bijna alle leerlingen van School2Care hebben een jeugdbeschermingsmaatregel (een onder toezichtstelling, OTS) of jeugdreclasseringsmaatregel (meestal een Maatregel Hulp en Steun, MHS). Zij hebben de mogelijkheid de leerlingen te confronteren met de consequenties als leerlingen zich niet aan afspraken houden (dwang en drang middelen heet dat in jargon), zoals een taakstraf of plaatsing in een open, besloten of gesloten jeugdinstelling.

De inhoudelijk manager zegt hierover: “We hebben heel erg nodig dat ‘onze’ gezinsvoogden en jeugdreclasserders van Bureau jeugdzorg of de William Schrikker Groep de stok achter

Hulpverlening

Wil jij zelf later ook kinderen?

Ja.

Hoe ga je ze dan opvoeden?

Zoals een normale moeder. Met regels.

Wat ga je zeker niet doen?

In de steek laten. En ik ga zorgen dat mijn kind niet uit huis wordt geplaatst. En zorgen dat mijn kind geen hulpverlening krijgt. (leerling School2Care, meisje, 15 jaar)

de deur zijn. Dat zij een leerling die over de grens dreigt te gaan, duidelijk vertellen: als het bij School2Care niet lukt, dan zijn er consequenties. En die consequenties kunnen zijn dat de officier van justitie of de kinderrechter alsnog bepaalt dat een leerling een boete moet betalen, een taakstraf moet doen of naar een jeugdinstelling moet. Het is belangrijk dat niet alleen wij, maar ook zij heel duidelijk de grens van het toelaatbare aangeven bij de kinderen – en bij de ouders. Dat geeft aan iedereen een helder kader: tot hier kun je gaan en niet verder. Wij vragen hen dus om dat kader goed te stellen en zeggen vervolgens: wij doen ons uiterste best om de leerling binnen dat kader te houden. Want dat is wat we willen.”

Meer structuur

Na de eerste fase van School2Care, breekt na de zomer van 2011 een periode aan van professionele doorontwikkeling. Er is een basis gelegd, er is een gemeenschappelijk referentiekader en een set van relevante, gedeelde ervaringen opgebouwd en dit alles stelt het team in staat gericht en ook meer planmatig te gaan werken dan daarvoor. Een simpel maar goed voorbeeld is het rooster op school. Dat krijgt een nieuwe structuur, waarin helderder dan daarvoor een onderscheid wordt gemaakt tussen werken en vrije tijd. School2Care start in het voorjaar van 2012 met een rooster waarin 's ochtends les wordt gegeven in de theoretische vakken. De middag is in twee blokken verdeeld: een eerste blok met sport of huiswerk en een tweede blok met per dag andere keuzemogelijkheden (zoals koken, tuinieren, sport, workshops film en toneel). 's Avonds is vrij – maar wel binnen blijven met gamen, tv kijken, snookeren, tafeltennissen en dergelijke. Het nieuwe rooster is intensief en geeft veel contactmogelijkheden tussen coaches en leerlingen. Het biedt ook meer houvast, leerlingen weten beter waaraan ze toe zijn, coaches hebben meer controle.

Oogcontact

Wat ik er aan heb gehad is ... ik heb meer leren communiceren met mensen. Want ik was een persoon die heel snel in de defensie ging. Als je bijvoorbeeld tegen me met een bepaalde toon praatte, dan pakte ik dat anders op en dan dacht ik dat je me aan viel, direct. ...

Wat hebben ze bij School2Care gedaan, dat dat nu anders is?

Ik ga altijd met iemand in discussie. Altijd. En hun blijven net zo lang doorgaan. En na een tijdje word je wel moe ervan.

Je hebt het gewoon opgegeven!

(lach) Nee, niet opgegeven, ik begon het op een andere manier te zien. Ik dacht, ja, ik kan wel de hele tijd doorpraten maar wat levert het me op? Niks. (...) Oogcontact met mensen, daar was ik ook niet zo goed in. Ik hou er niet zo van om mensen lang aan te kijken, maar dat heb ik wel een beetje geleerd nu. (leerling, jongen, 17 jaar)

De winst van strakheid

Over de ruimte die regels creëren - uit een interview met drie coaches van School2Care

Richard: Je ziet dat kinderen hier op school echt duidelijkheid en strakke regels nodig hebben om te functioneren, je ziet dat ze dat zelfs prettig vinden. In het begin liepen we continu achter de feiten aan. Als je niet begrenst... ze blijven sowieso grenzen opzoeken. De grenzen werden steeds meer opgerekt, dus eigenlijk werd het steeds gekker op een bepaald moment.

Aziz: Ik denk niet dat het met meer toelaten te maken had, maar meer met ja, we hadden er van tevoren niet goed over nagedacht waar we allemaal mee te maken zouden kunnen krijgen. Tijdens het proces kwamen we daar achter.

Bouke: Toen we dat systeem van regels, waarschuwingen en sancties hebben ingevoerd, is de sfeer er alleen maar leuker op geworden. Je hoeft minder te waarschuwen en te roepen en te doen. Omdat wij duidelijk zijn en strikt, kunnen wij ook meer genieten van de mooie momenten. Je ziet ze anders niet. Als je heel veel ruimte geeft, geef je die kinderen eigenlijk helemaal niet de gelegenheid om zich te ontplooiën – omdat het zo'n chaos is. Of chaos... goedbedoelde vrijheid die je geeft. Als de regels duidelijk zijn, kunnen kinderen het ook goed doen. Als je alles maar goed vindt, dan doen ze eigenlijk alleen maar foute dingen. Zeg je: oh ja, dat is vervelend, morgen beter. Door strikter te zijn, geef je kinderen de mogelijkheid om zich te bewijzen, te bewijzen dat ze iets kunnen. Ikzelf was in het begin erg van de vrije aanpak. Ik ben van mezelf niet iemand van regelgeving en dat soort dingen. Maar na een tijdje beseft ik goed dat ik dat zo kan doen, omdat ik – voor zover dat mogelijk is – redelijk stabiel ben, redelijk stevig in mijn schoenen sta en een leuk leven heb. Maar als je een rotleven hebt, of je hebt ontzettend veel nare ervaringen gehad, dan kan al die ruimte en vrijheid ook verstikkend zijn. Dan wil je eigenlijk dat iemand zegt: als je dit doet, vind ik dat je het goed doet. Dan ben ik trots op je. En dan gaan we iets leuks doen als beloning.

Dat is wat ik bedoel te zeggen

Door elke dag hetzelfde te doen, verandert je gedrag automatisch. Je kan jezelf niet anders gedragen, terwijl je je anders hoort te gedragen ... wow, dat klinkt een beetje vaag nu.

Ik probeer het te volgen, ja.

Als je elke dag hetzelfde doet hier op school, en jij krijgt dan je eigen actie eventjes waarmee jij dan zit, bijvoorbeeld, ik viel altijd mensen aan met woorden als ik me niet op mijn gemak voelde, en als hun steeds hetzelfde met jou omgaan, en steeds op de goede manier, als zij dan bijvoorbeeld elke keer hun geduld bij mij bewaarden, wat ze deden, dan ga je zelf na een tijdje inzien dat het ook zo kan. Dat is wat ik bedoel te zeggen. (leerling, jongen, 17 jaar)

Op alle fronten tegelijk

Meer en meer kristalliseert de werkwijze zich uit. Zoals gezegd heeft School2Care een doelgroep met een complexe, meevoudige problematiek en de opdracht (kerndoelstelling) om die in staat te stellen een kwalificatie voor vervolgonderwijs of arbeidsmarkt te behalen. Om dit te realiseren werkt School2Care op verschillende fronten tegelijkertijd, drie sporen die de leerling allemaal naar hetzelfde station willen leiden: succesvolle uitstroom. Die drie sporen zijn: wegwerken van de onderwijsachterstand, werken aan gedrag en versterken van de sociale omgeving (ouders, vrije tijd).

Het eerste spoor: wegwerken van onderwijsachterstand

Op het gebied van onderwijs werkt School2Care met individuele leerlijnen voor iedere leerling. In het begin werkt School2Care nog met de onderwijsmethoden van de scholen waar de leerlingen vandaan komen, maar dit maakt het werk van de coaches versplinterd en arbeidsintensief. School2Care schaft daarom eigen onderwijsmethoden aan en gebruikt die in toenemende mate (vanaf september 2011 volledig). Dit vereenvoudigt het werken met de leerlijnen voor de coaches en stelt hen vooral ook in staat zich de onderwijsmethoden en alles wat daar mee samenhangt, meer eigen te maken. Ook groeit het besef dat de coaches, in samenwerking met de onderwijscoördinator, de individuele leerlijnen helderder in een stappenplan moeten vertalen – waarmee de werkwijze meer resultaatgericht kan worden. Opdracht van School2Care was aanvankelijk om de leerlingen zoveel mogelijk terug te laten keren naar het reguliere voortgezet onderwijs. In de loop van de tijd wordt duidelijk dat terugkeer naar het reguliere onderwijs voor de meeste leerlingen niet mogelijk en vaak ook niet wenselijk is. De leerlingen zijn vaak te oud om naar het vmbo of de havo terug te gaan, gezien hun onderwijsachterstand van soms wel van anderhalf à twee jaar. Als 16 jarige in een klas van 13 en 14 jarigen zitten, is geen goede optie. In zo'n situatie is het beter om naar het mbo (ROC) te gaan. Eigenlijk zijn het alleen de echt jonge leerlingen (maximaal 15 jaar) die nog teruggaan naar (meestal) het vmbo of het praktijkonderwijs. Vaak komen zij terecht bij een zorglocatie of het speciaal onderwijs omdat ze een intensieve begeleiding nodig hebben. Af en toe lukt het om een leerling op een reguliere school te plaatsen.

Het tweede spoor: werken aan gedrag

Werken aan gedrag is bij School2Care in de eerste plaats gericht op het leren leren. Leren vraagt bijna altijd om een gedragsverandering van de leerling. De coaches hebben te maken met leerlingen bij wie sprake is van diep ingesleten patronen. Spijbelen, een ongemotiveerde werkhouding, maar ook agressie en ander grensoverschrijdend gedrag staan hun schoolcarrière in de weg.

School2Care werkt op verschillende manieren aan het gedrag van leerlingen, onder andere met behulp van individueel plan dat voor (en met) elke leerling wordt gemaakt, een Portfolio

(waarin de leerling zelf beschrijft wat hij onderneemt, welke vorderingen hij maakt en waarin hij ook alle opdrachten die hij doet opneemt) en diverse methodieken zoals Equip – een methode om jongeren te leren verantwoordelijkheid te dragen voor het eigen handelen. Het systeem van sancties en de samenwerking met ‘de harde hand’ (leerplicht, gezinsvoogd en/of jeugdreclasserder) zijn eveneens belangrijke manieren om het gedrag van de leerlingen bij te sturen.

Maar het doorbreken van negatieve gedragspatronen, het beter reguleren van agressie, het omgaan met volwassenen, het omgaan met gezag en al die andere zaken die zo belangrijk zijn om goed op een reguliere school, in werk en in de maatschappij te kunnen functioneren, leren de leerling vooral door de persoonlijke, directe interactie met de coaches – die de leerlingen door en door kennen omdat ze zo veel tijd samen doorbrengen. Ook het opbouwen van zelfvertrouwen, het ontwikkelen van een toekomstperspectief en de motivatie daaraan te werken, zijn belangrijke aandachtspunten in hoe de coaches met de leerlingen werken.

Het derde spoor: kwaliteit toevoegen aan de sociale omgeving (gezin, vrije tijd)

‘Werken buiten de muren’ is het spoor in de werkwijze van School2Care dat gaat over de situatie in het gezin, de rol van de ouders en de vrije tijdsbesteding. Hoe zorgen de coaches van School2Care ervoor dat die sociale contexten van de leerling steunend worden – en de leerling niet terugtrekken in oude negatieve leef- en gedragspatronen?

Aanvankelijk blijft dit derde spoor een beetje onderbelicht. De coaches hebben de eerste tijd hun handen vol aan onderwijs, de groepsdynamica en de zorg aan de leerlingen. Als op deze gebieden wat meer rust en structuur komt, ontstaat er ook meer ruimte voor het derde spoor.

Rol en betekenis van het gezin

De werkwijze van School2Care biedt volop mogelijkheden om informatie over en inzicht in het gezinssysteem te krijgen. Er zijn veel gesprekken met ouders, bij School2Care en ook bij de leerling thuis. Reguliere gesprekken, maar ook gesprekken naar aanleiding van incidenten of crisissituaties – en door meteen de ouders daarover te spreken en ‘vers van de naald’ hun reactie te krijgen, verzamelt School2Care veel relevante informatie. Kortom: School2Care maakt gezin en leerling mee in intensieve omstandigheden, waarin het wel duidelijk wordt hoe de zaken liggen. Gecombineerd met de kennis uit het dossier en die van de betrokken hulpverlening en gezinsvoogd of jeugdreclasserder krijgt School2Care inzicht in wat de ouders aan hun kind bieden en wat niet.

In de meeste gevallen probeert School2Care de rol van de ouders positief te beïnvloeden door met hen in gesprek te gaan, afspraken met hen te maken en hen te begeleiden bij het reageren op ongewenst gedrag van hun kind. In een enkel geval gaat de coach daarin ver. Een mooi – en binnen School2Care inmiddels vrij legendarisch – voorbeeld is de coach die op zeker moment een leerling uit zijn bed is gaan halen, nadat hij herhaaldelijk niet op school kwam en zich telefonisch ook niet liet overhalen daartoe. “Ik heb door de telefoon tegen

hem gezegd dat ik hem kwam halen. Dat heb ik ook gedaan. Ik ben gewoon naast zijn bed gaan staan en heb met hem gesproken en toen hij er nog steeds niet uit kwam, zijn dekbed van hem afgetrokken. Zijn moeder stond in de deuropening, een beetje lachend, maar ook verbaasd dat het zo kon. Vanaf dat moment is hij altijd naar school gekomen.”

School2Care probeert ook de samenwerking met de ouders aan te gaan wanneer hun mogelijkheden tot ondersteuning beperkt zijn en zoekt dan naar creatieve oplossingen. Een voorbeeld is de moeder van een leerling die wanhopig wordt als haar zoon naar huis gestuurd wordt door School2Care. Ze is niet in staat om de afgesproken straf te geven, maar laat hem gewoon de straat op gaan of gamen. Ze kwam zelf met een goede oplossing: stuur hem naar huis, ik geef hem een standje en stuur hem dan weer terug. Dit leert de moeder iets dat zij voorheen niet kon: grenzen stellen en consequent zijn.

Ook kan de thuissituatie voor kind en ouders soms aanzienlijk verbeteren door de steun van het sociale netwerk van het gezin in te schakelen (familie, vrienden, andere belangrijke personen). Dit is niet altijd mogelijk, maar als er een sociaal netwerk is, wordt het zoveel mogelijk betrokken. Soms vraagt een gezinssituatie een meer intensieve, professionele begeleiding dan School2Care kan bieden. In die gevallen wordt (in overleg met de gezinsvoogd of jeugdreclasserder) hulpverlening in het gezin ingezet. Verder kijkt School2Care altijd goed naar hoe het profes-

Schelden

Waarom was je altijd zo aan het schelden?

Dat doe ik nog steeds!

Oh ja? Wat zeg je dan?

Echt heel grof taalgebruik.

En waarom doe je dat eigenlijk?

Dat weet ik niet. Dat zijn ze nog aan het onderzoeken.

Maar kan je dat bij jezelf ook voelen? Wanneer wil je dat doen, dat schelden?

Nee ik weet niet van waar het komt!

Of is het een soort van gewoonte?

Ja! Het is een soort van gewoonte. Het is een beetje vreemd.

Gingen jullie bij jullie thuis veel schelden op elkaar?

Ja best wel.

Maar jij scheldt nu minder, dat zei je toch?

Ja het valt wel mee. Mijn gedrag is beter geworden.

Ben je misschien anders naar jezelf gaan kijken?

Ja. Want als ik zo door blijf gaan met mijn gedrag zodat ik er elke keer weer word uitgestuurd, dan wordt mijn niveau van school veel lager. En dan krijg ik later geen goede baan en dat soort dingen. Dus ik dacht gewoon: ik ga proberen om mijn best te doen, ik ga proberen om meer motivatie te krijgen ... ja ... en gewoon veel beter luisteren ... (leerling School2Care, meisje, 15 jaar)

Af en toe moet je knallen

Gesprek over leersituaties creëren – uit een interview met drie coaches

Bouke: Wij proberen hier met onze rol te spelen. Soms heb je een kind bij wie je een allergische reactie opwekt. Dat kan heel handig zijn. Als je een beetje tempo wilt maken, moet je af en toe knallen. Dan is het van Bouke, loop jij even naar hem toe om te vragen of hij die sigaret uitdoet. Dan weet je, bij mij doet hij het sowieso niet. Dan gooi je dus de knuppel in het hoenderhok en dan wordt het even een heel heftige situatie. In het gesprek erna laat je zien: dit is wat jij dus doet. Jij reageert zus op dit en zo op dat. Het is een soort snelkookpan waar wij ze in proberen te gooien, door hoge druk moet er snelheid in komen.

We coachen elkaar in de rol die we kiezen in bepaalde situaties. We worden er steeds beter in, beter in ons bewust zijn van het effect van ons handelen. We zetten leerlingen bewust in situaties om ze iets te laten leren. In de klas heb je een kind dat moeite heeft met concentreren en dat kind is ook snel geïrriteerd als je hem daarop corrigeert. Dan gaat hij schelden. Zo'n kind kan je uit de wind houden. Dan zeg je, nu ga je tien minuutjes even wat doen en daarna mag je wat doen voor jezelf. Je kan ook denken: dat gaat op een normale school of in het speciaal onderwijs niet gebeuren, dus hoe kan ik het zo spelen dat die clash hier gaat komen binnen nu en een paar weken. Dat doe je door de druk stapje voor stapje op te voeren. Want een kind moet zich eerst wel veilig voelen. Je voert de druk op door niet na die tien minuten te zeggen: zo, wat lekker dat je tien minuten hebt gewerkt, maar door de afspraak met zo'n leerling te maken om een half uur geconcentreerd te werken. En dan op alle slakken zout te leggen. Bijna onrealistisch. Die kinderen zie je af en toe ook denken: wat gebeurt er nou? Dan zie je iemand gaan koken. En zie je het gedrag wat je anders mischien pas na een paar maanden zou zien. Je wilt het zien, omdat je het dan kunt benoemen. Vervolgens kan je dat altijd als voorbeeld gebruiken. Weet je nog dat dat toen gebeurde? Vaak hebben ze niet zo door dat je die druk bewust opvoert. Soms ook wel. Dan zeggen ze, meester, u was echt irritant. Ja zeg ik dan, maar dat deed ik wel expres. Want zie je nou wat er gebeurt? En denk maar aan die leraar X waar jij toen ruzie mee had, wat deed die toen? Ja, die voerde steeds de druk op. Oh, die was dus ook streng? Maar wat ga je nou doen de volgende keer als iemand heel erg streng is? Want dat zul je altijd meemaken.

Ik heb ook een jongen in de klas gehad, die kon je eigenlijk, als je kritisch was, bijna altijd gelijk de eerste twee minuten de klas uitsturen. Hij kon zich niet confirmeren aan regels, altijd met telefoons, oordopjes, grote mond, bij de hand, met dingen gooien... schelden uit frustratie, boos worden... een enorm probleem om zijn emoties te reguleren. Als je hem dus elke les na twee minuten de klas uitzet, zal die jongen het nooit leren. Dat helpt ook weer niet. Want je kon hem dan meestal ook meteen naar huis sturen, het was erg genoeg. Dan helpt straffen niet, sterker nog, dan wordt het een middel in de hand van de leerling. Want als je dan naar huis wilt, dat doe je zo, er zijn toch geen consequenties. Wat? Mag ik naar huis? Top! Lekker weertje, doe ik lekker rustig, thuis is het

toch niet zo strak dat ik gezeur heb, ga ik lekker thuis achter de spelcomputer zitten. Een topdag, dat is mij weer gelukt.

Met die jongen hebben we echt ... nou daar ben ik wel es met stoom uit mijn oren de klas uit gekomen. Maar ik heb het hem ook altijd gezegd. Je bent me nou weer tot op het bot aan het irriteren, ik ben het echt spuugzat. Maar ik zweer het je, wat je ook gaat doen, je gaat gewoon aan het werk. Ja, ik zie dat je nu weer probeert de klas uit te gaan, maar je zit op school! Dus ik weet niet wat je denkt dat je hier moet doen, maar je bent slim en ik heb vertrouwen in je en we gaan gewoon verder. Op een gegeven moment – je geeft wel heel duidelijk een grens aan – stuur je hem niet weg als hij (doet heel treffend een monkelende puber na) toch scheldt, dan wacht je gewoon vijf minuten en dan zit hij opeens toch te werken. En uiteindelijk, later, zei hij soms zelf: ja sorry, dat was stom van me. Een heel andere jongen. En toen pas zag je zijn echte probleem. Dat hij zich soms echt niet kan beheersen, dat hij medicatie nodig heeft voor adhd.

Met die jongen heeft het lang geduurd, bijna een jaar. Het was echt battelen, echt vechten. Soms ben je het zo zat! Achteraf zeg ik: sorry, ik had niet zo boos op je moeten worden. Maar ik word zo gefrustreerd over jou, dat zelfs ik niet meer netjes tegen je kan doen. Nou dan weet je ongeveer wel hoe laat het is. Dat maakt wel indruk.

Motivatie 1

Je moet dit werk doen en je moet er ook goed in zijn, maar zolang het systeem niet verandert, is het vechten tegen de bierkaai. Mijn motivatie om dit werk te blijven doen is ook dat ik op een gegeven moment, later, ervoor wil gaan zorgen dat in het systeem iets verandert. Die illusie heb ik. Kinderen veranderen, dat is heel heftig. Een systeem veranderen is ook moeilijk, maar emotioneel veel minder zwaar. Om dat te kunnen moet je wel eerst heel goed weten wat er mis zit. (Coach School2Care)

Motivatie 2

Hoe haal je eruit wat erin zit bij deze jongeren? Want het zit er. Sommige jongeren zijn van het pad af, maar ze zijn van nature niet slecht. Ze zijn niet zo geboren. Wij zijn natuurlijk niet alleen bezig met onderwijs, maar ook heel erg met de persoon zelf. Een leerling zelfvertrouwen geven, complimenteren op echte dingen, en niet omdat ze netjes door de gang lopen... Het gaat om geloof in jezelf, verantwoordelijkheid nemen, ik denk dat dat voor deze leerlingen heel belangrijk is. Ik denk ook dat deze doelgroep echt succeservaringen nodig heeft. Dat ze de kans krijgen om te laten zien dat ze dingen kunnen. We doen dat door toetsen af te nemen, maar ook door ze bijvoorbeeld een medaille te geven met boksen. Deze doelgroep verdient absoluut een kans om tot zijn recht te komen. Zodat ze op een plek in de maatschappij terecht komen waar ze gelukkig zijn. Ik denk echt dat door School2Care kinderen nieuwe kansen krijgen. En ik vind het heel fijn om daar deel van uit te maken. (Coach School2Care)

Dit wil ik nog kwijt over afgelopen week:
 Ik vond het een goede week en ook een snelle. alleen dat ik regelmatig te laat kom en ga proberen op tijd te komen

Dit wil ik nog kwijt over afgelopen week:
 Ik wil niet meer stoned zijn.

Een goede overgang

De uitstroom van leerlingen is substantieel aan het worden als School2Care de tweede zomervakantie in zijn bestaan ingaat. De praktijk laat zien dat School2Care het grootste deel van de leerlingen (circa 70 procent) voorsorteert op het ROC. School2Care kan daarbij goed aansluiten bij de diverse trajecten op ROC's die zij instroom mogelijk maken, zoals de Amsterdamse Plusschool, ROC moet! en ROC op maat. Dit type trajecten wordt per september 2012 overigens gebundeld tot 'ROC entree'. Een groot voordeel van deze entree opleidingen is dat instroom een aantal keren per jaar mogelijk is – dus niet alleen na de zomervakantie, zoals bij de meeste scholen. Circa 30 procent van de leerlingen (de leerlingen van 15 jaar of jonger), stroomt door naar het voortgezet (speciaal) onderwijs of een zorglocatie. Qua onderwijsniveau beslaat voortgezet speciaal onderwijs de volle breedte, van vmbo tot en met vwo. Er zijn ook leerlingen bij wie School2Care niet lukt. De redenen hiervoor zijn verschillend, maar hebben in alle gevallen te maken met het feit dat een leerling ofwel voor zichzelf ofwel voor zijn omgeving niet meer veilig is. Bijvoorbeeld gaat het dan om het risico dat een leerling in het loverboy circuit verzeild raakt of om zeer destructief gedrag dat gevaarlijk is voor anderen. In die gevallen gaat de leerling naar een besloten of gesloten jeugdinrichting. Met deze instellingen bouwt School2Care meer en meer de samenwerking op. Leerlingen kunnen tijdens hun be/gesloten behandeling bij School2Care het programma volgen. Be/geslotenheid is altijd tijdelijk en School2Care zoekt samen met de jeugdinrichting naar wegen waarlangs leerlingen uiteindelijk toch naar een reguliere school kunnen gaan.

De zoektocht naar passend onderwijs en een geschikte school, de leerling een goede overgang laten maken van School2Care naar de nieuwe school, de begeleiding van de leerling daarna en het moment bepalen dat de coach de leerling los laat, al deze zaken zijn inmiddels deel van de werkwijze geworden – al is dit onderdeel van het werk nog relatief nieuw en in ontwikkeling. Een goede samenwerking van met 'de school van aankomst' is essentieel voor succesvolle uitstroom. Het meeste contact heeft School2Care met genoemde ROC entree opleidingen. Ook zijn de contacten aangehaald met Altra/REC4 en met een aantal zorglocaties, waar aan jonge

Geen enkele school wou me
 Ik ben in een jeugdinrichting gezet door jeugdzorg. Daar wil ik niet zo heel veel over zeggen. Maar ik ben door jeugdzorg in een jeugdinrichting gezet omdat ik het niet zo heel goed deed op school – niet omdat ik iets had gedaan. Ik had een ots. En toen ik eruit kwam moest ik naar een dorp toe, Opmeer. Daar zat ik heel even op een havo school. Toen ik weer in Amsterdam kwam wonen, had ik een jaar geen school. Want geen enkele school wou me meer aannemen. En ik wou niet terug naar mijn oude school, waar ik eerst op zat, want ik wist dat het daar toch niet zou lukken.
 (leerling, jongen, 17 jaar)

leerlingen een combinatie wordt geboden van vmbo (basis/kader) en leerwegondersteuning. De geleidelijke en intensief begeleide overdracht van leerlingen van School2Care naar vervolgonderwijs is van grote waarde, vinden de scholen die we gesproken hebben. School2Care biedt een goede basis waarop de genoemde opleidingen verder kunnen met de leerling.

Kritisch observator

Tegelijkertijd ontwikkelt School2Care zich als een kritische observator van het zorg- en onderwijsveld omdat het team vanuit het analyseren van de onderwijs- en zorgloopbanen van de individuele leerlingen een goed overzicht krijgt van waar kansen om eerder of beter in te grijpen niet zijn genomen of zijn mislukt. School2Care constateert bijvoorbeeld dat scholen weinig zorgmeldingen doen wanneer zij vermoedens hebben dat de thuissituatie de ontwikkeling van de leerling beperkt. Een andere kwestie die School2Care in de praktijk ziet, is dat het proces dat moet leiden tot het opmaken van een proces verbaal door de leerplicht bij langdurig verzuim en vervolgens (via het onderzoek door de Raad voor de Kinderbescherming) tot het opleggen van een straf door het OM of de kinderrechter, veel te lang duurt. Het effect hiervan is dat te laat wordt ingegrepen en dat verzuim getolereerd lijkt te worden.

Druk

School2Care is er om je iets te leren zodat je wel weer op een gewone school kan. Hoe hebben ze dat bij jou gedaan?

Ik weet niet. Ik heb het gewoon zelf geleerd. Het moet van jezelf komen! En als het niet van jou komt, ja...

Daar heb je gelijk in. Zij kunnen het niet voor jou doen. Ze kunnen je wel helpen misschien.

Ja, klopt. Niet alleen hun hielpen, ik moest ook elke donderdag een soort van training doen, door de rechter opgelegd. Ze zeiden: je wordt snel druk, je reactie is te heftig. Dat is goed, zei ik, regel dan maar een training voor me.

En daar heb je geleerd om minder druk te zijn?

Nee, nee, nee, ik heb geleerd hoe je ermee moet omgaan. Druk blijft altijd. Het zit in je. Het is gewoon hoe je bent. Net zoals je twee benen hebt.

Wil je nu eigenlijk liever rond gaan lopen? Want van mij mag je dat doen, hoor.

(lacht) Nee, nee, nee. Ik ben niet meer zo druk.

Maar hoe werkt dat nou als je zo druk van binnen bent?

Gewoon, je wilt altijd bewegen. Ze dachten ook dat ik adhd had maar dat had ik niet. Vroeger was ik juist heel stil. Maar ik weet niet hoe het is gekomen. De een zegt energydrink, de ander zegt veel suiker, ik weet het echt niet.

En iedereen bemoeit zich er ook mee

Ja, ja, omdat ze om me geven! (leerling, net 17, jongen)

Altijd vrolijk

Ik ben altijd vrolijk! Ik lach altijd!

Maar dat betekent niet dat jij altijd vrolijk bent.

Achter elke lach zit een traan. Zeggen ze.

Merk jij als je verdrietig bent?

Nee. Ik kan het niet uiten! Dat is het probleem met mij. Ik kan mijn angst en verdriet niet uiten.

Als ik bijvoorbeeld bang ben, dan word ik agressief. Als ik verdrietig ben, word ik agressief. Dat is het probleem. Bijvoorbeeld, als ik huil en iemand komt naast me zitten, dan word ik nog bozer.

Als ik huil dan moet ik alleen zijn.

Maar in je eentje kan je wel huilen?

Ja maar dat doe ik nooit. Ik kan het niet.

(leerling School2Care, meisje, 15 jaar)

Loopbaan

Ik zou eerst teruggaan naar het regulier onderwijs, naar een middelbare school zoals het MLA (Montessori Lyceum Amsterdam). Alleen ze hadden me niet aangenomen omdat ik nog nooit Montessori had gedaan. Ze wisten niet of ik dat wel aan kon. En aangezien ik ook nog niet heel lang had bewezen dat ik het weer goed had gedaan, wilden ze het risico niet nemen. Toen gingen er weer een paar maanden voorbij – en toen moest ik wel de keuze maken om naar het ROC toe te gaan en met niveau 1 beginnen. Want als ik naar de middelbare school zou gaan, dan zou ik in de tweede klas komen als 16 jarige, omdat ik bij elkaar bijna 2 jaar heb gemist. Dus heb ik nu niveau 1 gedaan...

Ja dat lijkt me wel wennen. Hoe gaat het nu?

Ja, ik ben nu gewoon een beetje vol aan het houden. Soms word ik er wel een beetje moe van omdat het zo'n laag niveau is. Mbo niveau 1 staat gelijk aan vmbo-basis, terwijl ik havo/vwo niveau heb. Mijn vrienden zijn net allemaal geslaagd... ik moet nog heel lang gaan. Terwijl ik nu ook geslaagd had kunnen zijn.

Wat is jouw route nu eigenlijk?

Ik ga straks naar mbo niveau 2, van mbo 2 ga ik naar mbo niveau 4, na een jaar. En daarna wil ik naar het hbo gaan en dan ik ben aan het twijfelen tussen twee dingen. Ik vind journalistiek heel leuk. En ik vind muziek maken ook heel erg leuk. Ik zou wel producer willen worden. En ik rap zelf.

Je moet dus heel erg op de lange termijn denken, dat lijkt me best moeilijk.

(heel beslist) Nee. Ik weet precies wat ik wil doen later.

En dat houdt jou ook op koers?

Ik heb best wel veel dingen meegemaakt. Ik heb ook heel veel mensen gezien... ik zie het elke dag ook bij mijn moeder ... ik loop gewoon wel met een Dre koptelefoon rond en ik heb ook gewoon normale kleren aan en zo, en ik eet wel, maar we hebben het niet breed. En het klinkt een beetje raar, niet dat ik er door ben geobsedeerd, maar ik wil toch wel een manier vinden om ... ik hoeft niet rijk te worden, maar ik wil gewoon een manier vinden dat ik niet meer hoeft te zorgen ... dat ik niet meer hoeft te stressen elke dag als ik wakker word over hoe ik mijn kinderen te eten ga geven. Ik wil gewoon goed kunnen leven later. Veel mensen zien het als een egoïstisch iets, maar je moet wel een beetje egoïstisch zijn om verder te komen in het leven. Zo zie ik het zelf. En ik ga het zoveel mogelijk op de legale manier proberen – natuurlijk, wie wil dat niet?! Je wilt niet een crimineel worden of zo. Maar ik zie een crimineel niet als iets slechts. Zolang jij je geld verdient en jij doet geen mensen pijn, jij beschadigt geen mensen, dan is het goed. Vind ik. En als het niet op de legale manier lukt, gaat het over op een andere manier. Zolang ik maar mijn geluk vind. Want ik heb vaak genoeg andere mensen geholpen en die hebben me gewoon genaaid. Zodat ik niet meer andere mensen wil helpen. Dat is het meer. Snapt u dat?

(leerling, jongen, 17 jaar)

Realistisch met een dosis idealisme

Terugkijkend op de ontwikkeling van School2Care tot nu toe, zegt één van de coaches van het eerste uur: “We zijn realistischer geworden in wat we goed kunnen en we proberen ook nog steeds nieuwe dingen. Ten eerste stellen wij wat meer doelen aan het begin van het traject en maken ook sneller een inschatting van waar iemand naar toe zou kunnen gaan. We kunnen de vraag: wat is reëel? beter beantwoorden, zodat we eigenlijk al van begin af aan langzaam stappen gaan zetten in die richting. Dan kan er nog veel veranderen, maar je zet in geval een lijn uit. Dat is voor de kinderen ook duidelijker. Als je tegen kinderen alleen maar kan zeggen: wat fijn dat je hier zit, gaan die kinderen zich afvragen: wat doe ik eigenlijk dan precies. Ze willen wel weten waarom ze hier zitten. Dat kunnen we steeds beter en scherper vormgeven. En realistischer. Als kinderen hier binnen komen en zeggen: ik zat op de havo en ik ben helemaal afgezaakt, maar ik ga gewoon weer havo doen – zeggen we: dat is prima, maar dan is dit stap 1 en dit stap 2.

Je ziet ook dat de kinderen die later zijn ingestroomd, sneller uitstromen dan de kinderen uit het begin. Niet allemaal natuurlijk, maar wel een groot aantal. Wij worden gewoon beter in wat we doen, we pakken sneller door, herkennen dingen sneller, kunnen bepaalde problemen beter in al de kiem smoren.”

Idealisme

Met die ontwikkeling naar meer realisme heeft School2Care een zekere naïviteit afgelegd. School2Care is heel positief en idealistisch begonnen. Het basisidee was de kinderen een school te bieden waarop ze trots zouden zijn en waar ze hun talenten zouden ontwikkelen. De onderwijstrainingen die de coaches kregen om hen voor te bereiden op de start van School2Care, ademden ook dat idealisme. “We werden doordrenkt in positivisme, liefde, begrip en een luisterend oor. We zijn er achter gekomen dat dat niet werkt. Dat onderschat de zwaarte van onze doelgroep,” stelt één van de coaches nuchter vast. “Onze kinderen zijn niet zo trots dat ze op School2Care zitten,” zegt de inhoudelijk manager. “Dat komt door het stempel van de hulpverlening dat erop drukt. Dat hadden wij van tevoren niet zo ingeschat. Toch was het belangrijk dat ideaal te hebben, omdat je daarmee de kinderen belangrijk maakt. Het ideaal dat kinderen hier hun kwaliteiten ontwikkelen is er nog steeds, dat is ook waar we op willen blijven koersen. Maar het is goed dat zij ons steeds weer terugtrekken in de realiteit.”

In de pogingen van School2Care om leuke en creatieve dingen voor de leerlingen te organiseren, zoals een filmworkshop of aerobiclessen, bleek eenzelfde naïviteit te schuilen. Dat liep erg moeizaam, leerlingen wilden niet in het begin. De inhoudelijk manager zei daar destijds over: “We moeten het niet opgeven, maar het kleiner maken. We moeten ons realiseren dat

onze leerlingen over het algemeen niet opgevoed zijn met creatieve en leuke dingen. Juist omdat het onbekend terrein is, roept het onzekerheid en ongemak op. En ook verzet. Verzet tegen de norm dat het leuk moet zijn, omdat dat misschien wel voelt als een verraad aan dat andere leven waarin zij wél thuis zijn.”

Eén van de coaches belicht nog een ander facet. “In het begin dachten wij, laten we iets leuks gaan doen, dat is goed voor de sfeer. Of: het is belangrijk dat we ook leuke dingen doen af en toe. Terwijl iets leuks doen hetzelfde is als het geven van een compliment. Dus een potje kaarten in de klas als beloning voor een goede les is iets heel anders dan als je denkt: het is zo’n chaos, laten we maar iets leuks gaan doen om het leuk te maken. Dat is schijnheilig en dat werkt voor geen meter.”

Diepgaande integratie van onderwijs en zorg

School2Care is begonnen met sterke wortels in de hulpverlening. Niet alleen een groot deel van het team kwam uit de hulpverlening (management, groot deel van de coaches aanvankelijk ook), ook de methodieken die men meebracht. Van hieruit heeft School2Care zich moeten bijspijkeren op het gebied van onderwijs en heeft dat met verve gedaan. Inhoudelijk door eigen onderwijsmethoden aan te schaffen en die zich eigen te maken, bekend te raken met leerlijnen, klassenmanagement etcetera. Strategisch door zijn positie binnen het onderwijsveld te bepalen, zich in te voegen binnen de onderwijs infrastructuur – die verre van inzichtelijk is en bovendien sterk in beweging. Het besef hoe belangrijk onderwijs is in de mix die School2Care biedt, is gegroeid. Het team is op onderwijsgebied bovendien versterkt door meer coaches met onderwijsachtergrond aan te nemen.

Subtieler misschien, maar zeker zo interessant is dat de coaches hun rol als docent en hun rol als hulpverlener in zich verenigen – en als je er goed over nadenkt is dat bijzonder, want die rollen zijn heel verschillend. De inhoudelijk manager zegt hierover: “Een docent is eigenlijk een natuurlijke opvoeder, net als de ouders. Een docent is een belangrijke persoon in je leven. Een hulpverlener is minder normaal. Als je hulpverlening nodig hebt van een officiële instantie, dan is dat een teken dat je het zelf niet voor elkaar krijgt. Hulpverlening krijgen is niet iets waar je trots op bent. Een hulpverlener komt ook veel dichterbij in de privé-sfeer dan een docent. Bij School2Care schuiven we die rollen in elkaar. Als de coaches voor de klas staan, zijn ze docent. Zien de kinderen in de klas, hoe die zichzelf een bepaalde plek geven in de groep, hoe die anderen een plek geven. De groepsdynamica is een belangrijke informatiebron. Maar de coach kan die middag ook bij het gezin zitten en daar moeten kijken hoe hij een ouder meekrijgt in het verhaal. Dan moet hij goed luisteren, hij moet die ouder snappen. En dan gaat hij ook iets voelen van de impact van de ouders op hun kind. Dat is een heel ander proces, een heel andere dynamiek. Voor de klas is de docent de baas, die denkt een half uur voor de les: nu heb ik straks deze klas, dit zou er kunnen gebeuren en dan ga ik er op deze manier op in. Als leraar loop je voorop, voor de troepen uit, anders gaat het niet

goed. Bij het gezin kun je niet voorop lopen, want daarmee haal je de ouders uit hun kracht. Daar moet je volgen, maar ook iets veranderen – want anders blijft het zoals het is. In de klas gaat het meer om gezag, in het gezin gaat het meer om het proces volgen en bijsturen.” Een coach van School2Care bespeelt dus niet alleen verschillende registers, hij maakt de leerling ook in verschillende contexten mee (in de klas en in het gezin – en zelfs een beetje in de vrije tijd) – en precies dit maakt de door School2Care zo belangrijk gevonden integrale manier van werken mogelijk.

Preilied

De grootste uitdaging is om ook in de toekomst de wakkerheid, het alerte, de energie en zeker ook de openheid die er nu binnen het team zijn, te behouden. Realisme te blijven men- gen met de broodnodige hoeveelheid idealisme als drijvende kracht.

Binnenkort start School2Care met een nieuwe training voor de coaches. “We gaan met de trainer zoeken naar manieren die maken dat je je als leraar kunt blijven ontwikkelen. Want voor je het weet, ben je te snel tevreden. We willen iemand van buitenaf die ons daar scherp in houdt,” vertelt de inhoudelijk manager. Die ontwikkelingsgerichte manier van kijken is een houding die School2Care omarmt en zelf ook uitdraagt. Het komt tot uitdrukking in de inter- visie die de coaches doen. “Die is echt heftig, daar stellen mensen zich kwetsbaar op, bespreken de dingen die ze echt moeilijk vinden.” De inhoudelijke manager wil ook de be- spreking van de leerlingen (casuïstiek) iets anders gaan aanpakken – op een manier die het oordeel of de conclusie nog net even langer uitstelt waardoor er meer ruimte komt om een leerling of een problematiek vanuit minder voor de hand liggende invalshoeken te benade- ren.

Dit alles wekt misschien de indruk dat de sfeer bij School2Care zwaar en serieus is, maar dat is verre van waar. Daarom citeer ik tot slot de inhoudelijk manager over het preilied: “Er zijn echt moeilijke momenten, dat mensen hier met tranen zitten, echt geëmotioneerd zijn. Maar er wordt ook ongelofelijk veel gelachen. Er zijn ongelofelijk veel vrolijke verhalen. Ook over als mensen ‘fouten’ maken. We hebben hier een meisje dat sociaal erg angstig is. Twee van onze coaches zijn altijd grappen aan het maken in de keuken. De mannen koken hier, de vrouwen ruimen op. Dan verzinnen ze bijvoorbeeld liedjes tijdens het eten koken. Op een ge- geven moment zat dat meisje hier aan tafel – zij wil hier nog niet eten, dat wordt voorzichtig opgebouwd – maar de mannen hadden even de context gemist. Komen zij met een pan en een pollepel achter haar staan en beginnen een lied te zingen over over prei! De vrouwelijke coaches waren verontwaardigd. Die hadden zoiets van: hoe kunnen jullie dat nou doen!? Bij dit meisje!? Dat kwam er later tijdens een vergadering uit. Oh oh, is ze sociaal angstig, zeiden die mannen. Dat waren we even helemaal vergeten. Daarna hebben we zo de slappe lach gekregen. Als iemand nu wat angstig is, hebben we de grap: dit vraagt om een preilied! Zo bouw je iets met elkaar op. Je bouwt geschiedenis met elkaar op, verhalen, je bouwt grappen met elkaar op en tegelijkertijd is er de cultuur van met elkaar blijven groeien.”

Complimenten

Wat gebeurt er als je aandacht krijgt?

Ik zoek meestal negatieve aandacht op. Ik weet ook niet waarom.

Maar je zegt van jezelf dat je dat zoekt. Dat betekent dat je naar jezelf kunt kijken.

Ik hoor het van veel mensen.

En merk je het ook van jezelf?

Als ik hoor, jij zoekt negatieve aandacht op, dan kijk ik ernaar en dan ja, dan zie ik: het is negatieve aandacht. Dan denk ik: dat ga ik niet meer doen. Maar het blijft maar door gaan.

Negatieve aandacht is helemaal niet zo leuk, toch?

Nee.

Positieve aandacht, krijg je die ook?

Ja, die heb ik vanochtend heel veel gekregen. Ze zeiden: je bent een kanjer. Maar ik hou niet van complimenten. Nee, ik kan er niet tegen! Ik word boos als ik een compliment krijg.

Gaat er een dag komen dat je het wel leuk vindt om een compliment te krijgen, denk je?

Weet ik niet.

Geef jij anderen wel es een compliment?

Nee, nooit.

(...)

Wie waren de coaches met wie het meeste om ging?

Mijn mentor, mijn schaduwmentor ... en Kiki - met haar had ik een hele goede band. Kiki was mijn lievelings. Kiki en ik gaven elkaar echt heel veel liefde. Ik en Kiki waren echt goed met elkaar. Ik noemde haar Kikker en zij noemde mij Poppetje. Kiki vond mij de lievelingsleerling.

Ja dat was het.

(...)

Het is best moeilijk werk wat de coaches hier doen, he?

Ja, ze hebben ook heel veel geduld! Echt waar.

Wat zou je tegen de coaches willen zeggen, wat moeten ze vooral blijven doen en kunnen ze misschien nog iets leren?

Ze moeten blijven grappen maken met de kinderen. En gezellig zijn. En beter opletten voor diefstal! Een jongen hier had een keer een ipod touch gestolen en verstopt in de wc.

Wat zou je ze nog meer willen zeggen?

Jullie zijn heel goed, ik ben trots op jullie!

Nou geef je toch een compliment! (leerling School2Care, meisje, 15 jaar)

Essentiële bestanddelen

De werkwijze van School2Care heeft zich de afgelopen tijd ontwikkeld en zal dat ook de komende tijd blijven doen – maar laat zich wel in hoofdlijnen beschrijven. Als relatieve buitenstaanders, zonder achtergrond in de hulpverlening of het onderwijs, hebben we op basis van ons evaluatie onderzoek elf essentiële bestanddelen gedestilleerd – waar het team de werkwijze goed in kon herkennen.

1. Een positief spoor inzetten

De basisboodschap die School2Care aan leerlingen wil geven is een positieve: je bent belangrijk, je doet ertoe. De belangrijkste ervaring die School2Care de leerlingen wil geven is dat het mogelijk is om ‘binnen de maatschappij’ te kunnen functioneren, hen te laten ervaren dat er een ander perspectief bestaat dan dat van de straat of de marge. Van daar uit probeert School2Care met de leerlingen een positief spoor uit te zetten. Het volgen van onderwijs is daarin een belangrijke component, maar ook de manier waarop de leerling met (vrije) tijd om gaat.

2. Op alle fronten tegelijk werken

School2Care zoekt een goede balans tussen werken aan onderwijs, gezin, vrije tijd binnen en vrije tijd buiten de muren van School2Care. School2Care kan het ‘kaartenhuis’ van de leerling steviger maken juist omdat School2Care op alle leefgebieden tegelijk werkt en daarbij over relatief veel inside informatie kan beschikken (hoe de individuele leerling ‘is’ en zich gedraagt op school, in relatie met ouders/gezinssysteem, in de vrije tijd).

Waar het gaat om het versterken van de sociale leefwereld, kijkt School2Care altijd eerst naar de rol van het gezin. Soms betekent goed kijken naar de gezinssituatie dat een leerling los van zijn ouders moet.

3. Coachende relatie is de basis

De coachende relatie tussen School2Care coach en leerling staat aan de basis van de werkwijze. Dat betekent dat de leerling het punt van vertrek is, dat zijn of haar (on)mogelijkheden, wensen en behoeften leidend zijn (de leerling stelt de doelen, het zijn zijn/haar doelen). Dit maakt het mogelijk de verantwoordelijkheid steeds terug te leggen bij de leerling.

Een goede match tussen coach en leerling is belangrijk, de inhoudelijk manager koppelt hen aan elkaar. Zij kijkt daarbij onder andere naar de specifieke krachten/competenties van de coaches.

De een kan goed leerlingen met agressieproblemen coachen, de ander vindt beter een weg in specifieke meidenproblematiek, bijvoorbeeld. Ook de relatie tussen de inhoudelijk manager en de coaches is een coachende relatie. School2Care is gebouwd op de principes van coaching – wat een grote eigen verantwoordelijkheid van een ieder vooronderstelt, een

grote ‘luistergevoeligheid’ binnen de organisatie creëert en organische ontwikkeling mogelijk maakt.

4. Gedrag als centrale factor

Werken aan gedrag blijft een centraal gegeven. Uiteindelijk gaat het er toch om dat de leerling in staat is zich ‘goed te gedragen’- op school, thuis, in de vrije tijd. Dat gaat over houding, mentaliteit, zelfvertrouwen en om het aanleren van sociale vaardigheden (weten hoe je je moet gedragen in verschillende situaties: op straat, in de tram, bij de Nederlandse Bank, in het Bowling Centrum, maar ook: hoe solliciteer je, hoe voer je een gesprek, hoe presenteer je je op de nieuwe school (het ROC bijvoorbeeld).

De coaches werken onder andere met Equip en met S-O-R-C (vergelijkbaar met cognitieve gedragstherapie) om sociale vaardigheden aan te leren en negatieve of destructieve gedragspatronen te doorbreken. Dit vraagt een zeer intensieve aanpak die alleen mogelijk is omdat de coaches zoveel tijd met de leerlingen doorbrengen.

5. Leren door kleine stappen en succeservaringen

Omdat datgene wat School2Care de leerlingen te leren heeft (positief toekomst perspectief ontwikkelen en dat spoor blijven volgen) vaak ver af staat van waar de leerling van huis uit mee vertrouwd is, is de werkwijze er een van in (soms heel) kleine stappen het doel naderen. Als iets niet lukt, kan dat betekenen dat de stappen (nog) kleiner gemaakt moeten worden. Dichter bij de leerling gebracht, waardoor iets wel lukt of succes heeft. Een leerling leren dingen ‘leuk’ te vinden blijkt bij uitstek een doel waarnaar met kleine stappen moet worden toegewerkt.

6. Werken aan zelfstandigheid

De coaches zoeken uitdrukkelijk de balans tussen aan een kant de leerling nieuwe vaardigheden leren en begeleiden en aan de andere kant de leerling loslaten – om hem niet te afhankelijk van de setting van School2Care te maken en hem met vallen en opstaan (en fouten maken) zelf te laten leren in de praktijk (de harde werkelijkheid waarmee ze het eindelijk toch moeten doen). De coach wil de leerling leren zelf verantwoordelijkheid te dragen en ook door te zetten, niet af te haken bij kleine of grotere tegenslagen. Een van de coaches benoemt dit als volgt: “Het is belangrijk om je neiging om in te grijpen in balans te brengen met volgen. Je niet verantwoordelijk maken voor het welslagen van de leerling, maar hem wel stimuleren. Dat is een spel van afstand en nabijheid.”

Een andere coach benoemt dit zo: “We moeten uitkijken dat we niet een schijnwerkelijkheid creëren hier bij School2Care. Het is soms nodig om leerlingen hun hoofd te laten stoten, op hun bek te laten gaan, alleen dan kun je dingen leren. Het is niet goed om alles te willen voorkomen. En het is dus maar goed dat we niet alle tijd hebben om alle ongelukken te voorkomen.”

7. Op beïnvloedbare factoren inzetten

De coaches van School2Care volgen de methode 'Oplossingsgericht werken'. Dat is: inzetten op de dynamische - dat wil zeggen beïnvloedbare - factoren. Wanneer een leerling negatief wordt beïnvloed door vrienden, maar daar geen openheid van zaken over geeft, gaat de coach niet proberen te forceren dat de leerling meer informatie geeft. Hij gaat niet aan een dood paard trekken, maar zet in op wat hij (en de leerling) wel kunnen beïnvloeden, zoals het opbouwen van een nieuw sociaal netwerk via sport, een andere hobby of een baantje.

8. Transparant zijn

De School2Care coach doet nooit iets buiten medeweten van een leerling om, vertelt altijd wanneer bepaalde informatie naar anderen gaat. Niet alleen naar de leerling, maar ook naar alle andere betrokkenen is de coach transparant.

9. Samenspel met 'de harde hand' benutten

Dat betekent dat via de voogd/reclasseerder drang en dwang op de leerling wordt uitgeoefend hetgeen voor de coach speelruimte creëert om de leerling te motiveren bepaalde zaken wel of juist niet te doen.

10. Motiveren door positieve feedback, erkenning en beloning

Positieve feedback geven is een belangrijke manier om de leerlingen te motiveren. Laten zien dat bepaalde doelen behaald zijn en de leerling daarop bekrachtigen is een vorm van belonen. Een andere krachtige vorm van deze manier van belonen moet van de ouders komen en School2Care stimuleert dat dan ook. Alle kinderen willen dat hun ouders trots op ze zijn. Coaches bespreken dit met ouders en stimuleren hen om – wanneer ze trots kunnen zijn op hun kind – dit te uiten. Met de ouders kijken de coaches ook naar andere manieren van belonen of sanctioneren en hoe ouders beloningen in het verschiep kunnen stellen. Van School2Care af mogen gaan, de doelen daarvoor weten te bereiken, is misschien wel de grootste beloning. De leerlingen willen graag naar een reguliere school, want 'gewoon' zijn is erg belangrijk. De inhoudelijk manager zegt hierover: "Een van onze leerlingen, die nu op het ROC zit, vertelde dat hij nu eindelijk aan zijn vrienden kon vertellen op welke school hij zat. Eerder durfde hij dit niet want dan moest hij uitleggen op een speciale zorgschool te zitten." Tijd afpakken en teruggeven (langer op school zijn, eerder een avond minder mogen komen) blijft daarnaast ook een effectieve strategie.

11. Een levensbestendig netwerk bouwen

Naar aanleiding van de gesprekken over het sociale netwerk van de leerling, zoeken de coaches naar steunfiguren. Personen die de leerling naar de sport kunnen brengen, die (meer) betrokken kunnen worden bij het leven van de leerling. School2Care zoekt dit in eerste instantie bij de ouders en (prosociale) broers/zussen. Verder lukt het ook wel om tantes/ooms en soms een goede kennis van de ouders te betrekken. Veel van de gezinnen zijn echter tamelijk geïsoleerd - door de problemen, maar ook door migratie en onzekerheden bij de ouders zelf.

Kan je oud worden in dit vak?

Aziz: Nee, ik denk niet dat je hier oud in kan worden. Voor mijzelf denk ik: 40 jaar.

Bouke: Ik denk dat je ervoor moet waken dat het geen truukje wordt wat je doet. Nee, ik bedoel, een truukje is prima, maar de energie moet echt zijn.

Aziz: Als die op is ...

Bouke: ... dan kan je met deze doelgroep niet werken.

Richard: Je ziet ze veel ellende. Ik word er af en toe echt triest van. De situaties waar kinderen soms in zitten.... en wat véél kinderen ook. Dan kan je aan de ene kant zeggen: moet je dan niet blijven proberen om dat te veranderen. Maar ik ben daar op een gegeven moment ook wel klaar mee, denk ik.

Bouke: Echt op de voorgrond staan en elke dag dat gevecht voeren – want dat is het toch, een leuke strijd – daar moet je heel fit voor zijn. Je ziet hier de beste mensen af branden als het thuis niet goed gaat of als ze ziek of niet lekker zijn. Ik heb het zelf gemerkt. Ik kan heel veel aan, maar ik weet dat ik binnen een maand compleet kan doordraaien als ik niet op tijd aan de rem trek. (uit interview met drie coaches School2Care)

Rolmodellen

Wij zijn allemaal rolmodellen voor die jongens, denk ik. Je kan leuk, grappig en stoer zijn zonder meteen gangster te moeten zijn. Je kan een succes zijn in de maatschappij zonder dat het saai is of dom of truttig. (Coach School2Care, man)

Bijna leuk

Het is heel erg streng eigenlijk, maar ze verpakken het zó mooi. Omdat de leraren en de leraressen altijd zo aardig zijn en zo en wanneer je boos bent weten ze altijd wel iets goeds tegen je te zeggen. Je gaat het bijna leuk vinden hierzo. (leerling, jongen, 17 jaar)

Aandacht

SchoolzCare is een ander soort school dan je gewend was. Klopt, het is heel anders. Hier geven ze veel meer aandacht aan je. Dat is het eigenlijk. *En wat gebeurt er dan met je, als je aandacht krijgt op school?* Aan de ene kant is het leuk, aan de andere kant is het niet leuk, want dan letten ze teveel op je. Op wat je doet. En dat weten ze. (leerling, net 17, jongen)

Van Moerkerkenstraat 89
1064 KC Amsterdam
020 7546150
www.school2care.nl

school2care

